

Panamázó polgármesterek és magisztrátusok Budán kétszáz évvel ezelőtt

Régi, fakult irások tesznek bizonyosságot arról, hogy egyes polgármesterek, magisztrátusok és más magasabb közfunkcionális urak már kétszáz esztendővel ezelőtt is panamáztak.

A különbség legfeljebb az, hogy akkor még az ilyen tulságosan egyoldalú, öngazdálkodási műveletet nem „panama” néven emlegették, hanem közönségesen *lopás* címen könyvelték el a bűnügyi botránykrónikákban.

A török hódoltság megszűntetését követő 1687. esztendő utáni időkből két ilyen panamán meggazdagodott polgármester viselt dolgait örökítik meg a porlepte, fakult irások.

Az egyik *Bösinger* Ferenc Ignác budai patikus, akinek évtizedekig volt gyógyszerháza a *Várban*, a *Disz-tér* 8. szám alatt most is fennálló házban. Majd pedig fiókpatrikát is nyitott a *Vizivárosban*.

Bösinger patikus a királyi udvarnál és különösen *Werlein* János kamarai igazgatónál igen nagy kegyben állott. Emelkedése, karrierje az akkori időkben ugyszólván példátlanul állott. Alig egy-két esztendei patikuskodása után a kamarai igazgató városi tanácsost csinált belőle, majd pedig rövidesen *Buda város polgármesterévé választotta*.

A polgármesteri állást akkoriban inkább csak afféle *nobile officiumnak* tekintették. A város első polgárának nyílt fizetése jóformán nem volt. A magisztrátus tagjai éppen csak a cím és dekorum kedvéért évi 30 fo-

rint tiszteletdíjban részesültek. A városbíró fizetése pedig évi 150 forintban volt megállapítva. A budai polgármester, aki egyben a bírói tisztelet is betöltötte, évi 350 forintnyi javadalmazásban részesült. Igaz, hogy ennek voltak még némi sallangjai is. Például *sör, malac* és egyéb természetbeli szolgáltatások, amelyek a polgárság részéről rendszeresen kijártak a „Herr purgemázt” konyhája részére.

Bösinger polgármestert roppant nagyra-törő, elbizakodott embernek ismerte a budai polgárság. Házánál napirenden voltak a költséges vendégeskedések. A *Bécsből* és *Pozsonyból* jött urak megvendégeltetésére rengeteget költött.

Mindamellettt *egyre-másra vásárolta a szőlőket* a budai hegyek lankáin és a *házakat* a *Várban*.

1698-ban elérte a kitüntetések legmaga-

Tökéletes rovarirtószer a

háztartásoknak
gazdaságoknak
kertészeknek
baromli-
nyésztőknek

(Fekete zászló)

Folyadék és poralakban

Főlerakat: **Wertheimer és Frankl**

Budapest, V. kerület, Hold-utca 6. sz.

Mezgeróczy
930 VII/2

4/1

sabb csucsát, amiről bármelyik egyszerű budai polgár valaha csak álmodni is mert volna. I. Lipót császár királyi tanácsossá nevezte ki

Bösinger Ferenc sebesen ivelő karrierje azonban ezután egyszerre kettőtörött. Az egész Buda arról sutlogott, sőt már nyílt vádak alakjában is elhangzott, hogy Bösinger polgármester a város kasszájából 3000 forintot ellopott.

A gazdátlan hírekre 1698 március 3-án összeült a bölcs magisztrátus, hogy tisztázza a kérdést megvádolt polgármesterével szemben.

Hosszas és izgalmas vita során Unger György tanácsos nyíltan a szemébe vágta Bösinger polgármesternek, hogy 2000 forint-ról, amelyet a város kasszájából felvett, ige-nis nem tud elszámolni.

A vád igazságát később Bösinger maga is kénytelen volt beismerni és sietve le is vonta tettének konzekvenciáit: lemondott a polgármesteri tisztségről, sőt minden közszerepléstől visszavonult.

A nemezis hamarosan utolérte a nem tisztakezü polgármestert, mert öregségére minden vagyonát elvesztette.

★

A lopás vádjában elmarasztalt Bösinger javára némi mentőkörülményül szolgált az, hogy a panamázó, illetve köztulajdont elorozó polgármesterek között nem ő volt a legelső.

Mert, mint az akkori magisztrátus jegyzőkönyvei megörökítették, már az elődje Prenner Farkas legelső budai polgármester is megdézsmálta a város kasszáját.

Az elterjedt mende-mondák szerint több-ezer forintot tett ki az összeg, melyet Prenner polgármester jogtalanul felvett a város pénztárából. Bár ő mindvégig tagadta azzal szemben, hogy a magisztrátus tagjai a fejére olvasták a bűnét.

A vádak hamarosan eljutottak a bécsi udvarba is és ennek hatása alatt Prenner leköszönt a polgármesteri tisztségről.

Egyes feljegyzések szerint az okozott kárt a saját vagyonából visszafizette a városnak.

Később arra kérte a tanácsot, hogy állítson ki részére hivatalos ártatlansági bizonyítványt.

Hogy aztán Prenner megkapta-e ezt a hivatalos szépségflastromot, arról nem találunk feljegyzéseket.

★

Mintegy félszáz évvel később, 1737 októberének egyik napján nagy volt a riadalom Buda városa tekintetes magisztrátusa körében. VI. Károly király hivatalos levélben tudatta, hogy a város tanácsának tagjai ellen immár 15 év óta folytatott bűnügyi vizsgálat ügyében monyorókeréki Erdődy György gróf tárnokmester megérkezik Budára és a városházán ki fogja hirdetni a királyi ítéletét.

Október 3-án zajlott le Budán a nevezetes ülés, melyen a magisztrátus jelenlétében Erdődy gróf tárnokmester királyi ítélettel elmozdította állásából az egész magisztrátust, személy szerint megnevezve a következőket: Dillmann Sebestyén polgármester, Jegré Xav. Ferenc bíró, Vánosi Ferenc, Sailer Ferenc, Vossmyer József, Mayerberg Károly, Laux János Péter, Maver János György, Sautermeister József, Drächler Mátyás, Szlatinvi Gábor és Hoffmann Kristóf tanácsosok.

A vád az volt ellenük, hogy közös akaratlan és egymás iránt való szemhunyással esztendőkön át jogtalan tiszteletdíjakat és egyéb nem törvényes alapon kiutalt díjazásokat szedtek fel a város pénztárából.

De ennél még súlyosabb vádak is voltak a tulságosan könnyelmű magisztrátus ellen. 1724-ben például híre ment, hogy a tanács-tagok kezén 1000 darab arany elveszett.

A budai polgárság köréből ezek a hírek nagy elkeseredést váltottak ki. Matthy és Gerb nevű tekintélyes budai polgárok vezetésével deputáció ment Bécsbe Ófelségéhez és előszóval is előadta a panaszokat, kérve Ófelségét, hogy erélyes kézzel csináljon rendet a város vagyonát harácsoló és a prédálásban határt nem ismerő városi tanácsban.

A király ezt meg is ígérte és a vádak tisztázására nyomban vizsgáló bizottságot küldött ki. Ez a vizsgáló bizottság alapos munkát végzett. Igaz, hogy teljes tizenöt esztendőig tartott, amíg feladatát teljesen befejezte.

Másfél évtized kellett ahhoz, hogy ezt a roppant nagy Augias-istállót kitararíthassák. Az elcsapott magisztrátus tagjait a király ítélete az okozott károk megtérítésére is kötelezte. Valamennyi elcsapott tanácsnokra kimondták a rendőri felügyeletet, ami azt jelentette, hogy Budáról nem volt szabad távoznik, Vánosit, mint főbűnöst, a királyi ítélet polgári jogaitól is megfosztotta.

A régi jegyzőkönyvek szerint 1738 január 17-ig összesen 15.439 forint 19 krajcárt állapítottak meg, mint olyan összeget, mellyel a lelkiismeretlen magisztrátus apránként megkárosította a város közönségét.

Mai pénzértékre átszámítva ez bizony elég csinos összeget tesz ki és azt mutatja, hogy némely hivatalos uraknak a panamázás tehnikájában már abban az időben is feltűnően fejlett gyakorlata volt.

Dobozi István

mélyedezve... Sok, sok viragkep... uveg-házi pompázó bokréták, remek királyi példányok mellett a szolnoki rét, az erdélyi völgyek vadvirágai... csodaszépek, lángolnak és harmatoznak így bokrétába ölelve a külön-külön oly szelid, szerény, rejtőzködő kis vadvirágok... Bizonyosságul, hogy

Lotz, Deák-Ébner és Lenb

Szeméből sugározik az emelkedett szellem. Értelemről, találó kifejezésektől gazdag beszéde kerek, formás. Kedvesen, egyszerűen elmondja, hogy szüleiivel gyermekkorában sokszor látogatta a tárlatokat, műgyűjteményeket; de a családi felfogás akkor nem olyan volt, hogy komolyan gondolt volna is rá, miszerint valaha művésznő lehessen. Bár előzetes tanulás nélkül az ecsettel, a szénnel, a rajzónnal sok mindent tudni vélt, veleszületett művészi érzései nem fejlődhetek, hiszen művészeket nem ismert, közelről élete első időszakában sem látott. Későbbi korban, egy már befejezett, lezárt életpálya után — magasrangu, nemes katonaférjének időelőtti nyugalombavonulásakor — határozta rá magukat a művészetekkel való foglalkozásra, hogy további életüket szép tartalommal kitöltsék. (Az L. árpádkori Boksa vezér ivadékából, sóvári Soós Elemér ezredes, a magyar várak történetirójából kiváló rézkarcművész lett)... Anna bárónő, Soós ezredes hitvese, bátran, egyenesen, mint ahogy ők mindketten mindig az egyenes utat járták, a nagy Lotz Károly mestert kereste fel.

— Művésznő akarok lenni! — szólt a bárónő.

— Mutasson valamit elébb! — felelte Lotz, majd megnézvén a mutatott dolgokat, folytatta — maga úgy tesz, mint aki szímfóniát akar írni, de nincs fogalma a skáláról... Ha az iskolámba akar jönni, tanulja d